

Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Tittel på norsk: Hvordan kan fremstillinger av mennesker med utviklingshemming i media bidra til sterkere positiv synliggjøring og motvirke stereotypisering og stigmatisering?

Tittel på engelsk: How can portrayal of people with Intellectual Disabilities in media provide more positive visibility and prevent stereotypes and stigma?

Anna Langemyr

Kandidatnummer: 220

Bachelor i vernepleie
Fakultet for helse- og sosialvitenskap
Institutt for velferd og deltaking

Levert 17.12.2019

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Abstract

The purpose of this bachelor's thesis is to see how people with Intellectual Disabilities are portrayed in media. That brings me to the question of this thesis: «How can portrayal of people with Intellectual Disabilities in media provide more positive visibility and prevent stereotyping and stigma?».

As for my method of this thesis I have chosen literature study to try and reply the question. All articles were written in English and were peer reviewed.

When I was looking for articles, I was struck by how little research was done in Scandinavia, but especially in Norway. This goes to show that this theme needs more attention.

However, the articles didn't show evident results. Therefore, it's not one specific answer to this thesis question, but many variable factors that comes to preventing stereotyping and social stigma. What is clear from these articles, is that the media has a lot of power. But it can also change attitudes and stigma to a certain degree, but not over a long period of time.

Keywords: Intellectual disabilities, portrayal, media, stereotyping, stigma, attitude

Innhold

1.0	Innledning.....	4
1.1.	Begrepsavklaringer	5
1.2	Hvorfor er problemstillingen viktig?	5
1.3	Fra åndssvake til mennesker med rettigheter	8
1.4	Tidligere forskning om mennesker med funksjonshemming i media	8
2.0	Teoridel	11
2.1	Media former vår virkelighetsforståelse	11
2.2	Utviklingshemming	13
2.3	Sosial representasjon	15
2.4	Holdninger og stereotyper	16
2.5	Verdsetting av sosiale roller	17
2.6	Utviklingshemmede i sammenheng mellom medias rolle og GAP-modellen	18
3.0	Metode: litteraturstudie	19
3.1	Litteraturstudie som metode	20
3.2	Kildekritikk.....	22
4.0	Presentasjon av artikler	22
4.1	Gjennomgang av artikkel 1.....	22
4.2	Gjennomgang av artikkel 2.....	24
4.3	Oppsummering av resultat.....	25
5.0	Drøfting	26
6.0	Avslutning	29
6.1	Hva som kunne blitt gjort annerledes med studien.....	30
7.0	Referanser.....	31
8.0	Vedlegg 1 - søkelogg.....	36

1.0 Innledning

Mennesker med utviklingshemming er i liten grad fremstilt i mediene (Briant, Philo, & Watson, 2011), (Eide, Grue, & Vold, 2014), (Morlandstø & Sandvin, 2014), (Renwick, 2016). Det finnes ingen klare tall på hvor mange mennesker med utviklingshemming lever i Norge i dag. Likevel kan noen tall gi en indikasjon. Per januar 2019, var befolkningsveksten i Norge på 5 328 212 (SSB, 2019). I følge NOU'en «på lik linje», er det estimert rundt 24 000 mennesker med utviklingshemming. Likevel sier rapporten at tallene har et stort sprik. Noen forskere melder mellom 75 000 og 125 000 mennesker. Overalt, tilsier dette rundt 0,4 prosent av den norske befolkningen har en utviklingshemming (NOU, 2016:17, s. 28).

Hvis det er et mål at befolkningens mangfold skal gjenspeiles i fremstillinger på TV, hvordan fremstilles og presenteres mennesker med utviklingshemming? Og hvordan kan fremstillinger bidra til en annen verdsetting av sosiale roller? Ifølge Askheim (2003) har det vært en slags usynliggjøring av ikke bare mennesker med utviklingshemming opp igjennom årene, men også av mange grupper som representerer en type annerledeshet. Eksempelvis personer med «viss etnisk opprinnelse, fattige, narkomane, homofile og eldre» (Askheim, 2003, s. 29). Tross fremgang, finner man negative stereotypier i dag rettet mot mennesker med utviklingshemming? Kan det være en sammenheng med ord og bilder og medias makt slik vi ser mennesker med utviklingshemming fremstilt? Dette vil jeg komme nærmere tilbake til.

Forforståelse handler om en forståelse man har av noe eller noen fra før. Eller som Dalland (2017) beskriver det: «En fordom er en dom på forhånd, det betyr at vi allerede har en mening om et fenomen før vi undersøker det».

Min forforståelse er preget av inntrykket av dokusåpen «Tangerudbakken borettslag» og erfaringer fra praksis. «Tangerudbakken» handler om mennesker med utviklingshemming som bor i et borettslag. I og med at jeg er fra en liten bygd, var dette en introduksjon til mennesker med utviklingshemming. Inntrykket jeg fikk av serien, var at alle var bestandig glade, lykkelige og spiste mye usunn mat. Erfaringen min fra praksis i bofellesskap, forteller noe annet. I bofellesskapet hvor jeg hadde min praksis, var det mennesker med både lett og moderat utviklingshemming. Alle hadde ulike personligheter og interesser. Dermed ble jeg litt overrasket da jeg forsto at ikke alt var i samsvar med tv-serien. De fleste visste hva som var et sunt kosthold og lot seg ikke friste av pølser til middag hver dag. Noen var opptatt av å holde seg i aktivitet eller lese ukeblad, mens andre likte bedre å høre på musikk. Hovedinntrykket jeg fikk var at alle er ulike på sin måte, uansett om man hadde en utviklingshemming eller

ikke. På vernepleie har vi hatt stort fokus på mennesker med utviklingshemming. Dermed har mye av kunnskapen jeg har lært kommet fra praksis og teori i lærebøker.

Ettersom vi blir et mer digitalisert samfunn, får mange informasjon gjennom massemedier og sosiale medier, spesielt unge (Gripsrud, 2015). Media kan være alt fra aviser, magasiner, radio til TV, jeg har i utgangspunktet bestemt meg for å ta for meg fremstillinger på TV og filmklipp. I rapporten til Morlandstø og Sandvin (2014), trekker de frem at representasjonen av demokratisk deltakelse, kommer mer frem på TV, enn i tradisjonelle medier. De viser blant annet til mennesker med utviklingshemming som gjester på «Trygdekontoret», hvor man er ute etter deres meninger istedenfor utviklingshemmingen deres. Funnet i studien tilsier at de som får stå frem i media, fremstilles fordi de har fått muligheten til det. Tillegg blir mennesker med utviklingshemming omtalt mer enn de intervjues (Morlandstø & Sandvin, 2014).

Formålet med oppgaven er å belyse synligheten av mennesker med utviklingshemming. Hvordan fremstilles de? Er det bare negative fremstillinger av utviklingshemmede i media i dag? Hvordan kan vi som vernepleiere være bevisste på dette? Derav problemstillingen;

«Hvordan kan fremstillinger av mennesker med utviklingshemming i media bidra til sterkere positiv synliggjøring og motvirke stereotypisering og stigmatisering?»

1.1. Begrepsavklaringer

Jeg skal ta utgangspunktet i mennesker med utviklingshemming i denne oppgaven. På grunnlag av lite forskning, som jeg innleder oppgaven med, har jeg valgt å inkludere mennesker med funksjonshemming og mennesker med nedsatt funksjonsevne. Ved funksjonshemming mener jeg at det er et gap mellom samfunnet forutsetninger og individets begrensninger. Ifølge NOU (2016:17, 2016), er utviklingshemming en samlebetegnelse under mennesker med nedsatt funksjonsevne. Derfor har jeg valgt å ta med disse forskjellige begrepene. I oppgaven har jeg ikke begrenset meg til en grad av utviklingshemming.

1.2 Hvorfor er problemstillingen viktig?

Mennesker med utviklingshemming er som tidligere nevnt synes underrepresentert i norske medier. Personer med nedsatt funksjonsevne opplever fortsatt barrierer som hindrer like muligheter for aktiviteter og deltakelse. Personer med nedsatt funksjonsevne må ha muligheter for personlig utvikling, deltakelse, og selvrealisering på likt grunnlag som alle andre (NOU 2016:17, 2016, s. 20). Dermed kan man stille seg spørsmålet rundt deltakelsen i

media og TV. Er media med på å diskriminere mennesker med utviklingshemming? Er det snakk om diskriminering eller usynliggjøring?

Temaet ble valgt ut ifra min utdanning. Problemstillingen er viktig, på bakgrunn av mange ufaglærte og vikarer jobber i bofellesskap eller med mennesker med utviklingshemming (NOU 2016:17, s. 96). Dette er ikke vondt ment, men min forståelse er at historien til mennesker med utviklingshemming ikke kommer grundig nok opp i samtaler og diskusjoner. Det vil derfor være, i min mening, vanskelig å forstå hvorfor stereotypier og stigma eksisterer i dag. Problemstillingen bidrar til at man tenker over sine egne holdninger og hvordan man kan utfordre negative holdninger i arbeidslivet og i samfunnet ellers.

I kapittel 5 i forskrift om nasjonal retningslinje for vernepleierutdanningen (2019, §13), sier den noe om at en vernepleier må ha kunnskap om «minoriteters rettigheter, og ha kunnskap om og forståelse for deres status som minoritet». Samt «bred kunnskap om livssituasjonen til personer med utviklingshemming i et individ- og samfunnsperspektiv» (Forskrift om nasjonal retningslinje for vernepleierutdanning, 2019). Derfor mener jeg at problemstillingen er viktig for å belyse fremstillinger av mennesker med utviklingshemming i media.

I tillegg sier likestillings- og diskrimineringsloven (2017, §1) at lovens hensikt er: «Å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person». I andre ledd av §1, tar loven for seg likestilling som blir beskrevet som «likeverd, like muligheter og like rettigheter. Likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging.» I tredje ledd, sier at formålet med loven er å «bidra til å bygge ned samfunnskapte funksjonshemmede barrierer, og hindre at nye skapes» (Likestillings- og diskrimineringsloven, 2017).

WHO, World Health Organization, trekker frem i «World Report on Disability» at det ikke nødvendigvis alltid er diskriminering som skjer bevisst:

«While discrimination is not intended, the system indirectly excludes persons with disabilities by not taking their needs into account. Institutions and organizations also need to change – in addition to individuals and environments – to avoid excluding people with disabilities» (World Health Organization and the World Bank, 2011, s. 6).

I 2006 vedtok FN en konvensjon for mennesker med nedsatt funksjonsevne. CRPD eller «Convention on the Rights of Persons with Disabilities» som det heter på engelsk, ble ratifisert av Norge i 2013. Dermed plikter staten å følge denne avtalen som gir rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Artikkel 29 i CPRD lyder slik:

«Partene skal garantere mennesker med nedsatt funksjonsevne politiske rettigheter og mulighet til å benytte disse på lik linje med andre. Partene er forpliktet til å sikre at mennesker med nedsatt funksjonsevne skal kunne delta fullt ut og på en effektiv måte i det politiske og offentlige liv på lik linje med andre» (Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, ss. 24-26).

Det kan derfor hevdes at diskrimineringen opprettholdes ved at mennesker med utviklingshemming ikke får deltar fullt ut i media eller på TV. Konvensjonen fremhever at man skal være på lik linje med andre, men er det slik? Kanskje det handler om usynliggjøring?

Likevel tilsier den at diskriminering mot mennesker med nedsatt funksjonsevne opprettholdes på grunn av institusjonelle strukturer og rammer, og resulterer i systematisk brudd på menneskerettigheter og ekskludering (World Health Organization and the World Bank, 2011, ss. 3-4). Scoir (2016) sier at diskrimineringen opprettholdes i media gjennom ord og bilder basert på fordommer og stereotypier. For å eliminere den eksisterende diskrimineringen i dag, er vi som samfunn nødt til å utfordre fordommer og stereotypier. Samt må media bidra med mer korrekthet, objektivitet og inkludering i sine avbildninger (World Health Organization and the World Bank, 2011, s. 267).

Department of Economic and Social Affairs Disability (u.å) foreslår at media kan bruke CRPD konvensjonen som et verktøy. Hensikten er å vise at mennesker med utviklingshemming finnes innenfor blant annet utdanning, arbeid, helse og andre områder for utvikling (Department of Economic and Social Affairs Disability, u.å). Media kan bidra positivt ved å fremstille saker på en korrekt, objektiv og inkluderende måte. Samfunnet må også hjelpe til å eliminere resterende fordommer og stereotypier. Ved å velge ord og bilder som kan hjelpe å forme positive holdninger basert på personen, istedenfor selve funksjonshemmingen (Human Resources and Skills Development Canada, 2013).

Bilder og fortellinger i media kan påvirke holdninger i offentligheten og etablere sosiale normer (Department of Economic and Social Affairs Disability, u.å). Personer med nedsatt funksjonsevne er sjeldent fremstilt i media. Når de er det, er de ofte fremstilt av negative

stereotypier (Renwick, 2016). Eksempelvis er det ikke uvanlig å se personer med nedsatt funksjonsevne behandlet som objekter av medlidenhet, veldedighet eller medisinsk behandling (Department of Economic and Social Affairs Disability, u.å). For å øke bevisstheten, motvirke stigma og informasjon som er ukorrekt, kan media være et nødvendig verktøy. I tillegg til å endre misforståelser fra den generelle befolkningen og formidle mangfold rundt mennesker med nedsatt funksjonsevne. Kan fremstilling av mennesker med utviklingshemming bidra til integrering i samfunnet? Vil et realistisk og mer balansert bilde bidra til at media styrer bort fra negative stereotypier?

1.3 Fra åndssvake til mennesker med rettigheter

«Når en får innblikk i norsk åndssvakehistorie kjenner en ofte at det gjør vondt» (Fjermeros, 2009). Historisk sett har mennesker med utviklingshemming blitt behandlet på en måte som er ingen mennesker fortjent – både fysisk og psykisk. Begreper for å omtale mennesker med utviklingshemming har kommet og gått. Tidligere begreper som; idiot (ca.1850-tallet), tulling, imbecil, åndssvak, evneveik og krøpling (Fjermeros, 2009). I ICD-10, internasjonal statistisk for klassifikasjon av sykdommer og beslektede helseproblem, har man benyttet begreper som psykisk utviklingshemming (NOU 2016:17, 2016).

Mennesker med utviklingshemming har både kjent på urett i språkbruken og ikke minst fysisk. Spesielt med tanke på rasehygiene-ideologien som vokste frem i Nazi-Tyskland på 30-tallet og som tok livet av flere tusen mennesker som nazismen så på som «uønsket» eller «sosialt underleggende» i det tredje riket (HL-Senteret, 2013) I Norge har vi mørke deler i historien. Eksempelvis hvordan vi behandlet samene gjennom fornorskningsprosessen og hvordan vi hadde en steriliseringslov ovenfor mennesker med utviklingshemming og andre marginaliserte grupper. Steriliseringsloven var i kraft i hele 40 år! Rundt 40 000 nordmenn ble sterilisert, hvor loven henviste seg til «sinnssyke» og «åndssvake» (Haave, 2019). Omkring 1000 «mindreverdige» søkte om sterilisering (Haave, 2019) og det er derfor grunn til å tro at mange ble «indirekte tvangssterilisert». Norge som land og stat har gjennomført aldeles gjennomgripende brudd på menneskerettighetene. Noe vi fortsatt gjør ifølge FNs rapporter angående rettigheter til mennesker med nedsatt funksjonsevne (Handikapnytt.no, 2019).

1.4 Tidligere forskning om mennesker med funksjonshemming i media

Det finnes lite norsk forskning om representasjon av mennesker med utviklingshemming i media. Derfor var det sentralt å se til forskning i Skandinavia, samt internasjonal forskning. Nyere forskning på dette feltet, har derfor vært vanskelig. De fleste studiene er over 10 år gamle og mange av dem fokuserer på representasjon i avisoppslag. Studiene som har kommet

frem de siste åra, er hovedsakelig master- og bachelor oppgaver, samt rapporter. I tillegg er de fleste studiene satt søkelys på mennesker med nedsatt funksjonsevne.

I en rapport, på oppdrag fra barne-, unge- og familiedirektoratet (Bufdir), gikk Morlandstø sammen med Sandvin i «Fra bollebaking til demokratisk deltakelse – representasjoner av utviklingshemmede i norske medier». I denne studien fant de ut av at mennesker med utviklingshemming blir nevnt mer, enn i den tidligere studien til Morlandstø (2006). Likevel er det bare en økning fra 4-11 prosent. De konkluderer med; «Fortsatt er det altså i nesten 90% av sakene andre som taler på deres vegne» (Morlandstø & Sandvin, 2014).

Ifølge en britisk forskning (Briant, Philo, & Watson, 2011), var det en økning av artikler som omtalte mennesker med utviklingshemming som en byrde for samfunnet over en 5års-periodo. Forskningen trakk frem artikler som meldte om svindel av mennesker med utviklingshemming, økte også i denne perioden. Samtidig som disse artiklene påvirker menneskers syn og oppfatning av mennesker med utviklingshemming og hva de kan dra fordel av i forhold til økonomi (Briant, et al. 2011).

I en amerikansk forskning, årlig rapport gjennomført av Smith, Choueiti, Pieper, Case og Choi, viser at karakterene i de 100 mest populære filmene i 2017, hvor bare 2,5% avbildninger var av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Videre forteller studien at totalt 78 filmer inkluderte ikke kvinnelige karakterer med nedsatt funksjonsevne. I tillegg er mennesker med fysisk funksjonshemming ble mest avbildet med rundt 61,6%, mens mennesker med kommunikativ funksjonshemming ble avbildet rundt 30,4% (Smith, Choueiti, Pieper, Case, & Choi, 2018). Studien konkluderer med at karakterer med nedsatt funksjonsevne er slående og utelatt fra filmfortelling. Over de siste tre årene, har dette nesten ikke forandret seg. 2015 var 2,4% av karakterene i film mennesker med nedsatt funksjonsevne (Smith et al., 2018). I 2017 var det en økning på 0,1%, altså 2,5%.

Eide (2012) har forsket på «Medieerfaringer blant individer med nedsatt funksjonsevne. Studien viste at mennesker med nedsatt funksjonsevne blir nevnt mer i mediene, enn mennesker med utviklingshemming (Eide, 2012).

En annen studie, tok (Storm & Särholm, 2007) for seg hvordan mennesker tolket skildringen av utviklingshemmede i dokumentaren «I en annan del av Köing». Dokumentaren som har inspirert den norske serien «Tangerudbakken». I Norge har man også sett på hvordan «Tangerudbakken Borrettslag» påvirker mennesker og deres syn på utviklingshemmede. I mastergraden, skrev (Larsen, 2014) om nettopp dette. Hun intervjuet fagpersoner, publikum

av programmet, pårørende og produksjonen bak «Tangerudbakken». Noen familiemedlemmer mente at Tangerudbakken kan føre til at man ler av og ikke *med* deltakerne. Visse situasjoner kunne oppfattes som komiske fordi deltakerne har en utviklingshemming, ikke på grunn av selve situasjonen. En publikumsformant forsikret seg at det ikke føles godt å le av deltakerne, men ler heller av situasjoner hvor deltakerne åpenlyst syntes det er morsomt selv (Larsen, 2014).

I en studie, gjennomført i England, fant de ut at media oppslag av toppidrett kan forandre implisitte holdninger mot mennesker med funksjonshemming. Funnene kom av stimuli fra Olympiske leker og Paralympics over en kort periode. Videre fant de ut at implisitte holdningene mot mennesker med nedsatt funksjonsevne var betydelig mer positive etter stimuliene – dog i kortvarig periode. Likevel syntes ikke informantene å bry seg om hvilke klipp eller informasjon de ble utsatt for, noe som var uventet ifølge forskerne (Ferrara, Burns, & Mills, 2015).

I 2007 gjorde Middelthon en studie av 8 utgaver av populære ukeblad. Funnene tilsa at «de fleste rollene og egenskapene knyttet til funksjonshemming i fremstillingene er negative». I motsetning til disse stereotypiske fremstillingene, serverer ukebladene en tanke om mennesker med funksjonshemming *kjemper tilbake* (Middelthon, 2007). Deres funksjonshemming er en slags stein i veien hvor man skal kjempe seg tilbake i sin «opprinnelige tilstand». Ukebladene spilte på tragiske hendelser, som får leserne til å følelse *godt dette ikke var meg*. Denne type fremstilling er ikke sjeldent å se. Ukeblader har ikke samme formål som eksempelvis aviser eller tidsskrifter – de skal underholde, ikke informere. (Eide, Grue, & Vold, 2014)

Selv om det har blitt gjort noen fremskritt i vår tid, er det likevel bare litt i overkant av 10 prosent økning i fremstillinger av mennesker med utviklingshemming i norske medier (Morlandstø & Sandvin, 2014). Ifølge deres forskning, får mennesker med nedsatt funksjonsevne ytret seg i større grad enn mennesker med utviklingshemming. Forskningen viser også at hvis mennesker med utviklingshemming kommer til ordet, er fremstillingene preget av stereotypiske fremstillinger og holdninger (Morlandstø & Sandvin, 2014).

Jeg ble oppriktig overrasket over disse forskningene og jeg trodde vi var kommet langt lengre ved å inkludere flere marginaliserte grupper i media. I tillegg er det slående at man forsetter og spiller på stereotyper og opprettholder dem. Som vernepleier, virker det vanskelig å se muligheter til å endre disse faktorene i media. Likevel tror jeg det er viktig å si ifra, kanskje

aller mest når vi møter på stereotypier i arbeidslivet og i dagliglivet. Av erfaring, kan man endre folks ordbruk når de gjentatte ganger sier noe nedlatende eller diskriminerende mot mennesker med utviklingshemming. Sier man ifra ofte nok og legger til grunn for hva som står bak ordet, vil de etter hvert tenke over hva som blir sagt. Men dette snakker jeg bare av erfaring. I det neste kapittelet vil jeg gå nærmere inn på medias makt, hvordan utviklingshemmede blir fremstilt og hvordan media forholder seg til stereotypisering og stigmatisering.

2.0 Teoridel

Først vil jeg gjøre rede for medier, deres rolle i samfunnet og hvordan den påvirker vår virkelighetsforståelse. Deretter vil jeg definere utviklingshemming, samt hva sosial representasjon er. I tillegg vil jeg fortelle om holdninger, stereotypier og stigma som mennesker med utviklingshemming opplever. Til slutt vil jeg diskutere rundt verdsatte sosiale roller og hvordan utviklingshemmede kan ses i sammenheng med mellom medias rolle og GAP-modellen.

2.1 Media former vår virkelighetsforståelse

TV eller fjernsynet er et viktig og mektig verktøy for å nå et bredt spekter av forskjellige mennesker, aldre og mangfold (Renwick, 2016). Spesielt i dag, er tv-serier tilgjengelige globalt over internett og vil derfor nå ut til et større publikum. Eksempelvis gjennom tv-skjermen, datamaskinen eller smarttelefoner. Representasjon sikter til bestemte mennesker og grupper, og hvordan de blir avbildet (Gripsrud, 2015).

Media er som kjent omtalt som den fjerde makten i Norge. Det vil si at de blant annet skal «*tjene offentlig debatt ved å sette saker på dagsorden*». (Hanssen, Helgesen, & Vabo, 2018, s. 300). De kan med andre ord påvirke andre menneskers syn på aktuelle saker. Eksempelvis hvordan Russland påvirket det amerikanske valget i 2016, i Donald Trumps favør (DiResta, et al., 2018). På en annen side, kan også media være med på å belyse viktige temaer som politikerne bør opplyses om. Dette kunne vi se da Nils Aslak Gaino gikk til media for å belyse temaet rundt vergen til faren hans. Vergen hadde lagt huset til salgs, uten at vergen hadde diskutert dette med Nils Aslak, sønnen. Etter saken ble publisert i media, avgjorde Fylkesmannen hos Troms og Finnmark at huset ikke skulle stå for salg (Hykkerud, 2019). Medias makt kan både være på godt og vondt. Media former vår virkelighet og fungerer som en dørvakt for vår tolkning av verden (Gripsrud, 2015). På mange måter er det vårt ansvar (Eide, Grue, & Vold, 2014).

«Mediene har et stort ansvar for hvilke uttrykk som sirkulerer. Selv om bevisstheten omkring nødvendigheten av å unngå støtende uttrykk som karakteriserer funksjonshemming og funksjonshemmede er høyere i dag enn den har vært tidligere, ser bevisstheten om bruk av metaforiske uttrykk ut til å være langt svakere» (Eide, Grue, & Vold, 2014, s. 22).

Media representasjoner av mennesker med nedsatt funksjonsevne, ifølge Ellis (2017), eksisterer ikke alene i det sosiale miljøet hvor det er produsert. Hun sier de også er påvirket av det politiske klimaet, tidligere representasjoner og verdensbilde fra produsenter og publikum (Ellis, 2017). Tangerudbakken kom i 2009 - tre år etter at FN vedtok konvensjonen for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Kan TV-serien blitt til på grunn av det politiske klimaet?

Ifølge Ellis (2017), er TV helt avhengig av stereotyper for å kommunisere informasjon raskt til et publikum. Det er spesielt gjennomgående når det kommer til minoritetsgrupper (Ellis, 2008), (Mitchell & Snyder, 2000). Det er et omstridt tema om hvorvidt mennesker danner seg en ide om hva nedsatt funksjonsevne er og konsekvens av visse karakterer de har sett på TV (Renwick, 2016). Eksempelvis: hvis en person med Aspergers fremstilles som klimaforkjemper på TV, kan mennesker som ikke har møtt noen med Aspergers anta at alle personer med Aspergers er opptatt av klimaet. Da er man med på å kategorisere og generalisere mennesker med Aspergers. Likevel kan TV være et viktig medium til å fremstille positive skildringer av mennesker med nedsatt funksjonsevne.

«Mediene er med på å definere virkeligheten rundt oss, og dermed er de med på å definere oss. De viser oss deler og dimensjoner av verden som vi ikke selv har erfart, og kanskje aldri kommer til å erfare» (Gripsrud, 2015, s. 15).

De fleste er enige med kritikken som retter seg mot underrepresentasjon og stereotyper i mediene (Eide, Grue, & Vold, 2014), (Middelthon, 2007), (Renwick, 2016). Likevel er det uklart hvordan mennesker med nedsatt funksjonsevne best blir representert.

Fra et psykologisk perspektiv er holdning en: «spesiell tilbøyelighet til å reagere på en bestemt måte overfor andre mennesker, ting eller hendelser» (Håkonsen, 2015, s. 185). I en amerikansk studie, fokuserte de på holdninger mot mennesker med utviklingshemming (McManus, Feyes, & Saucier, 2010). Forskerne fant ut at kvaliteten på god kontakt gav mer positive holdninger mot mennesker med utviklingshemming. Hvor de argumenterte at kvaliteten på samhandlingene kan være viktigere enn antall samhandling eller hvor mye en

person vet om utviklingshemming. Disse elementene kan bestemme om personer har negative holdninger eller atferd mot mennesker med utviklingshemming (McManus, Feyes, & Saucier, 2010).

Som nevnt tidligere kan massemedia være aviser, TV og film. Representasjon i massemedia er spesielt mektige, fordi de kan påvirke menneskers følelser og assosiasjoner (Renwick, 2016). De har en bred og stor plattform som de effektivt kommuniserer og formidler ubevisste og bevisste budskap gjennom sosialstrukturerte representasjoner (Farnall & Smith, 1999). Ved fravær av direkte kontakt, blir massemediene den eneste kilden til individuell kjennskap til mennesker med nedsatt funksjonsevne (Farnall & Smith, 1999) i (Renwick, 2016) Representasjoner bør også fremstille funksjonsnedsettelsen som en del av en person, istedenfor at hovedfokuset ligger på selve nedsettelsen (Renwick, 2016). Uansett, er det viktig å ha kunnskap om mennesker med utviklingshemming for å forstå hvorfor media fremstiller som de gjør.

2.2 Utviklingshemming

Først vil jeg presisere at jeg i utgangspunktet tar med mennesker med utviklingshemming på TV eller i filmklipp. På bakgrunn av lite forskning som forklart i kapittel 1.3, vil jeg inkludere mennesker med nedsatt funksjonsevne på noen punkter. Forhåpentligvis kommer dette tydelig og forståelig frem i oppgaven. I tillegg har jeg bevisst brukt «people first», altså mennesket før diagnosen; eksempelvis mennesker med utviklingshemming eller mennesker med nedsatt funksjonsevne. Baktanken med ordbruken, er at man skal se mennesket først, ikke diagnosen.

De fleste internasjonale forskningene forholder seg til disability, physical/mental disability, developmental eller intellectual disabilities. Derfor har jeg oversatt disability til nedsatt funksjonsevne, mens utviklingshemming som begrep blir bare nevnt ved intellectual eller developmental disability. Ettersom dette er i tråd med de norske definisjonene. Endelig vil jeg gi litt bakgrunn for forståelsen av utviklingshemming. (ICD) omtaler psykisk utviklingshemming slik i ICD-10:

"Tilstand av forsinket eller mangelfull utvikling av evner og funksjonsnivå, som spesielt er kjennetegnet ved hemning av ferdigheter som manifesterer seg i utviklingsperioden, ferdigheter som bidrar til det generelle intelligensnivå, for eksempel kognitive, språklige, motoriske og sosiale" (Helsedirektoratet, 2018).

NHI skriver at psykisk utviklingshemming som et begrep, kan tolkes dithen at det er en psykisk lidelse – noe det ikke er. Derfor mener NHI det er mer korrekt å bruke det engelske

begrepet: intellectual disability, som oversettes til intellektuell svakhet på norsk (NHI.no, 2018). I følge Helgum og Krokan (2006), ser de på funksjonshemming som «(oppstår) når man – ofte mot bedre vitende – planlegger og tilrettelegger samfunnet ut fra majoritetens, ikke alle, interesser» (Helgum & Krokan, 2006, s. 33). Dette gjelder også for mennesker med utviklingshemming.

Noen opplever begrensninger i forhold til språk, hverdagslige arbeidsoppgave eller bevegelse - andre gjør det ikke. Ingen mennesker er like, heller ikke mennesker med utviklingshemming. Noen *kan* ha like trekk i forhold til hvilken tilrettelegging og hvor mye tilrettelegging man behøver i hverdagen (NOU 2016:17, 2016, s. 27). Ved å fokusere på samfunnets forventninger til mennesker med begrensninger, vil man se bort fra å sammenligne normalitet og avvik. Derimot fokuserer man på at mennesker er forskjellige, ergo mennesker har behov for forskjellige tjenester. En god kollega sa til meg en gang: «Hvis man har møtt et menneske med utviklingshemming, har man møtt et menneske med utviklingshemming». Noe som virkelig satte spor. Alle mennesker er ulike, uansett om man har en utviklingshemming eller ikke.

I forhold til andre minoritetsgrupper, er mennesker med nedsatt funksjonsevne forskjellig, på bakgrunn av kulturen og den sosiale anerkjennelsen fra samfunnet (Rimmerman, 2013). Han mener at de aller fleste minoritetsgrupper vokser opp i en kultur hvor de deler like normer og identiteter, i motsetning til mennesker født med nedsatt funksjonsevne eller mennesker som erverver en nedsatt funksjonsevne senere i livet. I tillegg argumenterer Rimmerman (2013) med at mennesker med nedsatt funksjonsevne er ikke klar over deres spesielle forhold og opplever fordommer og ekskludering fra samfunnet. Derfor mener Rimmerman (2013), at de strever med å forme en identitet. Som andre undertrykte samfunnsgrupper er språk noe som skader de det omtales om. For mennesker med nedsatt funksjonsevne, er identitetsproblemer knyttet til medias «merkelapper» (Haller, Dorries, & Rahn, 2006). Ifølge Aruma (26.07.16), er det noen stereotyper som går igjen; skurken, superhelten, offeret, vitser som går ut over mennesker med nedsatt funksjonsevne og til slutt den evige uskyldige. Eksempelvis finnes disse stereotypene i «James Bond» filmer, «Ringeren i Notre Dame» og i «Forrest Gump» (Aruma, 2016). Mennesker med nedsatt funksjonsevne har med andre ord begrenset identitetsregister i media (Renwick, 2016).

I møte med «synlig» funksjonshemming, ifølge Scoir (2016), responderer mange med medfølelse, sympati og et ønske om å hjelpe. Hun mener at mennesker med utviklingshemming derimot, blir møtt av mange med negative responser som medlidenhet,

angst, fiendtlighet, til og med hat og avsky. Slike negative responser har sitt opphav fra stigma, et begrep fra antikken og ble «født på ny» av Goffman (Scoir, 2016). Stigmatisering kan også være å gi andre særbehandling (Askheim, 2003). Schiefloe (2019) definerer stigma som «*en person blir merket som avviker eller kriminell og derfor blir behandlet annerledes enn andre samfunnsmedlemmer*» (Schiefloe, 2019, s. 506). Noe som for så vidt ikke viker langt ifra Goffmans definisjon. Han definerte stigma som prosess der normal identitet blir ødelagt av andres oppfatning. På en annen måte er stigma «*en egenskap eller et kjennetegn som diskvalifiserer en person fra å bli sosialt akseptert på linje med andre*» (Schiefloe, 2019). Nåværende definisjon av stigma ser på forekomst av «merkelapper», stereotypier og fordommer, som fører til tap av status og diskriminering for stigmatiserte individer eller grupper. Negative fordommer som lite sosiale, mangler potensiale til å endre seg og er barnslige (Scoir, 2016). Det kan hevdes at stigma ses i sammenheng med marginalisering. Marginalisering kan sees på mange måter. Eide et. al (2014) definerer marginalisering som at «*noen(s) erfaringer blir vurdert som uviktige eller lite viktige*». Mediemarginalisering blir definert som at «*man i medieoffentligheten ser bort fra eller prioriterer lavt de stemmene og den livssituasjonen mennesker med nedsatt funksjonsevne har*» (Eide, Grue, & Vold, 2014, ss. 16-17).

2.3 Sosial representasjon

Sosial representasjon går ut på hvordan man fremstilles sosialt. Tøssebro et al. (2019, s. 145) trekker frem positiv selvrepresentasjon som går ut på at «*ulike personer løfter frem det de oppfatter som positivt*». Höijer (2011) sier at sosiale representasjoner handler om forskjellige typer av kollektive kognisjoner, sunn fornuft eller tanke-systemer rundt samfunn eller grupper av mennesker. De er alltid relatert til sosiale-, kulturelle-, og/eller symbolske objekter som representerer noe. For det andre, handler det om sosialutveksling ved å aktivere kommunikasjon i en gruppe mennesker i et samfunn. I tillegg til aspekter som klassifiserer blant annet andres individuelle historie som gruppe. Likevel finnes det er ingen klar definisjon (Höijer, 2011).

Durheims konsept «kollektive representasjoner», henviser til felles måter å uttrykke seg, tenke på og evaluere samfunnets virkelighet på (Höijer, 2011). Han mente at samfunnet finnes, fordi mennesker ved ansikt til ansikt-kontakt har respekt for hverandre, som en del av samfunnet. Derfor unngår man å «krenke og ødelegge hverandres identiteter» (Jacobsen & Kristiansen, 2010). Moscovici mente at individer bidrar til formasjonen av sosial representasjon i samspillet mellom sosial struktur og individer. I det moderne samfunn har individer, ifølge

Moscovici, noe autonomi og assimilerer sosiale representasjoner som kan endre dem samtidig. Han konkluderer med at individer blir «satt fri» fra tradisjonelle bindende sosiale strukturer som familie, sosiale klasser og religion (Höijer, 2011).

Ved begrepet «sosial», mener Moscovici hvordan representasjoner oppstår gjennom sosial interaksjon og kommunikasjon mellom individer og grupper. «Sosial» vil også si at konteksten av representasjoner er sosiale. De reflekterer på forskjellige måter; historisk, kulturelt og økonomiske kontekster og omgivelser (Höijer, 2011). Media er også ansett som en sosial aktør. På bakgrunn av at de er en institusjon som produserer en effekt i sosiale relasjoner. Media spiller en grunnleggende rolle i interaksjoner. Samfunnet påvirker media og media påvirker samfunnet (Gripsrud, 2015).

2.4 Holdninger og stereotyper

Mennesker med utviklingshemming er underrepresentert i massemediene som f.eks. aviser, TV og film (Briant, Philo, & Watson, 2011), (Larsen, 2014) og (Smith, Choueiti, Pieper, Case, & Choi, 2018). Historisk sett og i dag, har media avbildet mennesker med utviklingshemming basert på stigmatiserende budskap og negative stereotyper (Renwick, 2016).

Holdninger og kunnskap hos mennesker som arbeider blant annet i utdanning, helsevesen og media er spesielt viktige for å sikre ikke-diskriminering og deltakelse (World Health Organization and the World Bank, 2011, s. 38). Involvering av media er absolutt nødvendig for kampanjer og for å sikre formidling av positive historier om mennesker med nedsatt funksjonsevne og deres familier (World Health Organization and the World Bank, 2011, s. 39). Å øke bevissthet og utfordre negative holdninger er ofte første steg mot å skape mer tilgjengelige miljøer for mennesker med nedsatt funksjonsevne. WHO trekker også frem at negative samfunnsholdninger er en av de mest ondartete faktorer for mennesker med nedsatt funksjonsevne (World Health Organisation, 2001).

Fra en psykologisk forståelse, handler stereotypi om «*et forenklet bilde av en person eller gruppe personer basert på generalisering ut fra visse kjennetegn*» (Håkonsen, 2015, s. 434). Fra hukommelsen vår har vi kunnskap liggende som vi sammenligner med ny informasjon (Håkonsen, 2015, s. 121). Stereotyper kan blant annet oppstå ved for eksempel manglende forståelse av utviklingshemming. Eide, Grue & Vold (2014) sier at dersom ikke media tar i bruk «vaktbikkjefunksjonen» rettet mot offentlige institusjoner som besitter makt og andre menneskers behandling av «marginaliserte og/eller diskriminerte grupper, svikter (den) en

vesentlig del av oppgaven sin». På bakgrunn av at eksempelvis lite kunnskap om mennesker med nedsatt funksjonsevne opprettholder stigmatisering og stereotypisering (Eide, Grue, & Vold, 2014, s. 17).

Stereotypier er å finne av mennesker med nedsatt funksjonsevne i media (Franklin, 2002, Ghersetti, 2007, Grip, 2008, referert i Eide, Grue & Vold, 2014, s. 27). Videre mener (Grue, 2014) at de hovedsakelig er «problematiske» på grunn av to faktorer. Hvis man bare viser de samme fremstillingene kan det late til at de «ikke finnes i virkeligheten» og da misviser informasjon. Disse fremstillingene kan få «tilbakevirkende kraft» mener han. Videre sier han at det er ofte negative stereotypier på dette feltet, og derfra vil man kunne spre «fordommer og negative holdninger». Grue (2014) sier også at det er «storsamfunnets og mediefeltets organisering som setter premissene for mediedekningen» (Grue, 2014, s. 27). På en annen side, snakker Gripsrud (2015) om media som former vår virkelighetsforståelse og hvor media speiler samfunnet. Det syntes til at disse er avhengige av hverandre.

Negative avbildninger og språk, stereotypier og stigma, som har historiske røtter, finnes fortsatt i dag rundt om i verden. Stigma og diskriminasjon kan bekjempes blant annet gjennom direkte personlig kontakt (World Health Organization and the World Bank, 2011, s. 6). Studie fra Norge viste at kunnskap om psykose blant den generelle befolkningen forbedret seg etter et år med informasjonskampanjer (Joa, et al., 2007).

2.5 Verdsetting av sosiale roller

Wolf Wolfensberger er kjent internasjonalt innenfor normaliseringstenkningen, men anses ikke lengre som en del av teorien. Han ble inspirert av den skandinaviske tradisjonen i forhold til normalisering og hvilke tilbud «psykisk utviklingshemmede» fikk (Askheim, 2003, s. 28). Senere gikk han over til betegnelsen «sosial role valorization», som er oversatt til norsk: «verdsetting av sosiale roller». Han var opptatt av hva som var «årsakene til urettferdigheten og ulikhetene som nedprioritert grupper i samfunnet er utsatt for» (Askheim, 2003, s. 29). I tillegg mente han at sosiale roller tildeles personer som bedømmes som avvikende og er derfor lavt verdsatt i samfunnet. Wolfensberger tok mest for seg «funksjonshemmede» og «psykisk utviklingshemmede» i disse sosiale rollene. Askheim (2003) mener at det finnes andre viktige eksempler som etnisk opprinnelse, fattige, narkomane, homofile og eldre. Disse kan også ses som avvikende og lavt verdsatt i samfunnet, mener han (Askheim, 2003, s. 29). Poenget til Wolfensberger er at de som har høyt verdsatte roller i samfunnet vil «tildele» rollen av lav verdi til visse personer og grupper i samfunnet. Han mener disse rollene ikke vil

forsvinne, fordi det er i menneskers natur å evaluere andre. Det er ikke en statisk prosess når det gjelder hvem som har verdsatte roller i samfunnet. Wolfensberger mener det vil variere og det vil alltid være noen på bunn (Askheim, 2003, ss. 29-30). Som nevnt tidligere i denne oppgaven, har mennesker med nedsatt funksjonsevne blant annet blitt sett på som idioter, syke og evneveik (Fjermeros, 2009). Med andre ord, har de blitt knyttet til «lavt sosialt verdsatt», på grunn av avbildninger som har basert seg på stereotyper som «sykdom, galskap, svakhet og latterlige (Askheim, 2003, s. 35). På den andre siden, sier Wolfensberger at det ikke er et problem ved at eksempelvis «funksjonshemmede har dårlige levekår» enn dem som ikke har en funksjonsnedsettelse. Han mener det er «et utslag av at de er lavt verdsatt» (Askheim, 2003, s. 30).

Formålet til arbeid av «verdsatte sosiale roller», er å skape mer positive bilder av personer eller grupper. Derfra må man se på hva som former forestillinger hos folk og hvorfor de som er sosialt «lavt verdsatt», er nettopp dette (Askheim, 2003, s. 32). Videre er det viktig at folk får mer kunnskap, siden mangel på kompetanse henger sammen med marginalisering av eksempelvis mennesker med utviklingshemming. Ved å vise både positive bilder av de som er lavt verdsatt i samfunnet og øke kunnskap om dem, kan man bidra til et bredere bilde, som igjen gir et bedre bilde sosialt (Askheim, 2003, s. 33). Som et resultat, vil man motvirke stereotyper og fremstillinger som er ukorrekte. I tillegg vil man ha som mål at personene kan endelig nå verdsatte roller i samfunnet. Tiltak for å kunne oppnå dette, kan være eksempelvis å få sin egen bolig eller arbeid som er verdsatt sosialt (Askheim, 2003, s. 35), (Halvorsen et al., 1986; Kaul & Kvande, 1991) i (Tøssebro, Olsø, Magnus, & Kittelsaa, 2019, s. 142).

Artikkel 8 i CRPD beskriver hvordan man kan bevisstgjøre om mennesker med nedsatt funksjonsevne. Konvensjonen trekker frem at hele samfunnet bør opplyses for å «fremme respekten for rettighetene og verdigheten». I tillegg legger den til grunn for å «bekjempe stereotyper, fordommer og skadelig praksis». Det er også behov, ifølge CRPD, at samfunnet blir opplyst om «hva mennesker med nedsatt funksjonsevne er i stand til å gjøre og hva de kan bidra med». Samt at man fremmer «positive holdninger» til mennesker med nedsatt funksjonsevne. Avslutningsvis oppfordrer CRPD at media tar mer sikte på konvensjonen (Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013, s. 12)

2.6 Utviklingshemmede i sammenheng mellom medias rolle og GAP-modellen

Tidligere i historien har funksjonshemming ofte blitt omtalt som en personlig egenskap. Den medisinske modellen tar for seg funksjonshemming som eksempelvis sykdom, skade eller

avvik (Tøssebro, 2010, s. 15). Kritikken mot modellen har ikke akkurat stått stille. Mange mener den ikke tar for seg utfordringer som samfunnet har skapt, men at den tilsynelatende viser at det er mennesket som er problemet. Mennesket løser problemet ved behandling eller rehabilitering (Tøssebro, 2010, s. 15). I dag er funksjonshemming, som regel, ansett som et gap mellom individuelle forutsetninger og samfunnets begrensninger. Gapet vil minske ved å få mer adgang i samfunnet og ved styrking av individuelle evner (NOU 2016:17, 2016, ss. 29-30).

I forhold til diskriminering av mennesker med funksjonsnedsettelse mener jeg det er viktig å nevne den sosiale modellen. «Den sosiale modellen vil bort fra et fokus på individers funksjonelle begrensninger, og i stedet rette oppmerksomheten mot de barrierene og vanskene funksjonshemmede møter i sine omgivelser» (Tøssebro, 2010). Det kan hevdes at den sosiale modellen har noen interessante perspektiver og påvirker hvert enkelt menneske mer enn den medisinske modellen. Eller som Tøssebro (2010) mener: «Det er ikke snakk om rett eller feil, men om ulike perspektiver. Funksjonshemming fortøner seg forskjellig, avhengig av hvilket perspektiv vi ser det fra, og mange fenomen fins på flere nivå samtidig» (Tøssebro, 2010). Selv om blant annet den medisinske modellen har gode intensjoner, sier rapporten fra United Nations Population Fund (2018), har begge bidratt til å marginalisere ungdom med funksjonsnedsettelse ved å begrense deres sosiale, økonomisk inkludering og selvstendighet. CRPD'en fremmer eksempelvis bruken av den sosiale modellen (UNFPA, 2018, s. 20).

I forhold til gapet mellom samfunnet og utviklingshemmede, kan vi blant annet se hvilke roller som er mer verdsatt sosialt enn andre. Disse rollene bidrar til at det alltid vil være noen på bunnen av «rangstigen». Mennesker med utviklingshemming har tidligere blitt lavt verdsatt (Askheim, 2003). Det kan være vanskelig å endre disse rollene, selv om både media og samfunnet har et ansvar. Media kan bidra med å formidle mer realistiske fremstillinger og skape flerdimensjonale karakterer av mennesker med nedsatt funksjonsevne. Endelig er det viktig at media ser bort fra den medisinske modellen og bruker CRPD-konvensjonen som verktøy.

3.0 Metode: litteraturstudie

I denne bacheloroppgaven har jeg valgt litteraturstudie som metode for å besvare problemstillingen min. Dermed har jeg benyttet kvalitativ metode for innsamling av data. Jeg mener at litteraturstudien er den mest ideelle fremgangsmåten for problemstillingen min. På bakgrunn av hva som er økonomisk og tidsmessig realistisk. Data er innhentet fra

eksisterende forskning eller artikler som tar for seg hvordan mennesker med utviklingshemming fremstilles i media og hvordan man kan motvirke stereotypisering og stigma.

Når vi vil undersøke og innhente nye data, er metode vårt redskap (Dalland, 2017, s. 52). På en annen måte, handler den kvalitative metoden om meninger og opplevelser «*som ikke lar seg tallfeste eller måle*» (Dalland, 2017). Hensikten ved en metode, er å få tilgang til og samle inn data. I tillegg, mener Dalland (2017, s. 52) at den kvalitative metoden kan den bidra til større forståelse av samfunnet eller hvordan samspillet mellom mennesker er. Ofte blir de som anvender den kvalitative metoden omtalt som tolkere (Dalland, 2017, ss. 52-53). Tolkere av andres meninger og opplevelser. Ved undersøkelse, er data eller informasjon helt nødvendig. Min empiri vil derfor være forskningsartiklene, som jeg fant ved å gjøre ulike søk i ulike databaser.

3.1 Litteraturstudie som metode

Som nevnt ovenfor, har jeg i denne oppgaven hentet inn eksisterende forskning som min data. Dalland (2017) sier det er viktig å være bevisst over denne prosessen, fordi dataene man leter etter er påvirket av hva man vil finne ut. Det kan være til tider krevende å la problemstillingen råde over oppgaven.

Grunnen til at jeg valgte å ta utdanning i vernepleie, var at jeg alltid har vært opptatt av rettighetene og stemmene til minoritetene i samfunnet. På mange måter handler vernepleie for meg, om å være advokat for de menneskene vi jobber med. Vi skal bruke vår stemme for å ytre budskap, som andre kanskje ikke har muligheten til å fremme. Derfor bestemte jeg meg ganske raskt for å skrive en oppgave om mennesker med utviklingshemming i media.

For å få innblikk i temaet, gjennomgikk jeg først ustrukturerte søk. Søkeprosessen i starten var mer fleksibel, i og med at jeg brukte få søkeord. Etter hvert som jeg fikk litt innsikt, gikk jeg over til strukturerte søk. Da jeg satt meg inn i eksisterende teori og forskning, ble det klart at temaet var lite undersøkt. I hvert fall i Norge - som jeg viser til i kapittel 1.4. Omsider fikk jeg et overblikk på feltet, selv om det virket lite. Jeg har forsøkt å søke på temaet i alle databasene jeg mente var relevant for innhenting av data. De databasene jeg har brukt er: Oria, Academic Search Elite, Google Scholar, Idunn, Norart, Scopus og Web of Science. Til slutt ble artiklene jeg valgte meg, innhentet fra Oria og Scopus.

Da jeg søkte meg frem til artiklene, kombinerte jeg søkene med AND og OR. Senere valgte jeg «Intellectual»- og «Developmental disability» som emneord. De gangene jeg benyttet meg

av det britiske begrepet «learning disability», fant jeg mye forskning som ikke omhandlet mennesker med utviklingshemming. Derfor ble dette begrepet brukt mindre og mindre i denne prosessen. I tillegg til disse begrepene, brukte jeg alltid TV OR Media. Bakgrunnen for å søke på TV, var at Morlandstø & Sandvin (2014) fant i sin forskning at mennesker med utviklingshemming blir demokratiske deltakere her, sammenlignet med aviser. Til slutt valgte jeg begreper som stereotypes og stigma. På bakgrunn av lite forskning, benyttet jeg meg av «snøballmetoden» i søkeprosessen. Det vil si at jeg søkte opp en kilde, for å se hvilke andre forskninger som hadde referert til den kilden. På en annen side, anser jeg denne metoden som en svakhet i oppgaven min. En annen svakhet, er at jeg har brukt den samme forfatteren i begge artiklene. Likevel var det Scior som dukket opp flest ganger, da jeg søkte på mennesker med utviklingshemming, i forhold til temaer som media og stigma. For å se en mer detaljert søkelogg, viser jeg til vedlegg 1.

Som et resultat av disse søkene fant jeg frem til artiklene:

1. «Tackling stigma associated with intellectual disability among the general public: A study of two indirect contact interventions» (Walker & Scior, 2013)
2. «The effect of brief digital interventions on attitudes to intellectual disability: Results from a pilot study» (Lindau, Amin, Zambon, & Katrina Scior, 2018).

For å finne disse artiklene hadde jeg skrevet ned noen kriterier de måtte inneholde.

Inkludering og ekskluderingskriterier:

Videre vil jeg gjør rede for hvilke kriterier jeg satt for søkene og artiklene i litteraturstudien. Artiklene måtte være skrevet på engelsk eller skandinaviske språk. Det er disse språkene jeg behersker og har kompetanse til. De måtte ta for seg situasjonen i Europa eller i Norden for å kunne gi ses i sammenheng med Norge. En artikkel fra Oman ble valgt bort på grunn av de store forskjellene kulturelt, men også ved synet på mennesker med utviklingshemming generelt. Jeg ville ha så fersk forskning som mulig, for å skape validitet og relabilitet. Derfor ble forskninger eldre en 10år, valgt bort. Artiklene måtte være fagfellevurdert eller peer reviewed, for å sikre validiteten og relabiliteten. Med andre ord måtte de være gyldige og pålitelige artikler for sikre kvaliteten. Til slutt måtte de ha en relevans til problemstillingen. Artiklene måtte ha søkelys på endring av holdninger, media og mennesker med utviklingshemming.

3.2 Kildekritikk

Ved begrepet kildekritikk mener Dalland (2017) at man vurderer og karakteriserer den litteraturen man har brukt. Det handler også om hvor vidt litteraturen er relevant for å besvare problemstillingen. Kunnskap er fundamentet for kildekritikk sier han. Det handler på mange måter om å bruke troverdig kunnskap, når man bruker metoden litteraturstudie. Oppfylte krav som validitet og relabilitet er vesentlig. Validitet går ut på at det må være en synlig sammenheng mellom det som blir målt og det som blir forsket på. Med andre ord handler det om relevans og gyldighet. Relabilitet handler om hvor vidt kilden er troverdig. Videre kan det sies at relabilitet handler om redelig gjennomføring av målinger, samt oppgitte feilkilder (Dalland, 2017, ss. 152-160).

En original artikkel er en artikkel hvor forskningen er den første på dette området (Dalland, 2017). Det har vært veldig viktig for meg å være bevisst på å vurdere kilder og deres validitet og relabilitet. Artikkene som ikke var fagfellevurdert, valgte jeg bort. At en artikkel er fagfellevurdert eller peer reviewed, betyr at den er kvalitetssikret av andre fagfolk (Søk og skriv, 2019). Fokuset mitt har vært på hvilke forfattere som dukker ofte opp på feltet, hvilken pålitelighet har tidsskriftet artikkelen er hentet fra og hvor relevante de er for studien min.

Det finnes lite forskning på dette feltet - særlig i Norge. Derfor syntes jeg det var utfordrende å se hva som gav høy validitet og relabilitet. I tillegg var alle artiklene engelsk. Jeg mener jeg selv behersker språket, men det var utfordrende å bruke og oversette fagartikler til norsk. Derfor har jeg forsøkt etter beste evne å gjengi så godt som mulig på norsk. På den andre siden, kan det ha oppstått misforståelser og det regner jeg som kildekritikk i denne oppgaven. I tillegg er bruken av samme forfatter i artiklene en del av kildekritikken. På den andre siden, har jeg sjekket opp i hva slags utdanning og andre artikler som er blitt skrevet. Katrina Scior har blant annet doktorgrad innen klinisk psykologi og har publisert nærmest 60 artikler på nitten år (ORCID, 2019).

4.0 Presentasjon av artikler

I denne delen vil jeg presentere mine funn, to artikler, som jeg har valgt for å besvare min problemstilling. Deretter vil jeg gi en oppsummering av hva de forskjellige artiklene formidler av nye data.

4.1 Gjennomgang av artikkel 1

I 2013 ble forskningen av Jessica Walker og Katrina Scior publisert i tidsskriftet «Research in Developmental Disabilities». Tittelen på artikkelen er «Tackling stigma associated with

intellectual disability among the general public: A study of two indirect contact interventions» (Walker & Scior, 2013).

Hensikt: Hensikten til artikkelen var å undersøke hvordan man kan håndtere stigma fra den generelle befolkningen, som er siktet mot mennesker med utviklingshemming. Tidligere forskninger viser at mennesker med utviklingshemming er eksponert for stigma og diskriminering. Walker & Scior sier at det er få forskninger som har prøvd å håndtere stigma i den generelle befolkningen. Derfor ville de fokusere på nettopp dette (Walker & Scior, 2013, s. 2200).

Metode: I første omgang fullførte 925 personer den første undersøkelsen på nett, men bare litt over 400 som fullførte undersøkelsen totalt. Majoriteten av deltakerne (69.3%) ble innhentet fra forskernes institusjon. Flere kvinner enn menn var representert. Deltakerne var høyt utdannet, unge og mange rapporterte at de hadde hatt tidligere vært kontakt i mennesker med utviklingshemming. Studien har behov for mer representative deltakere. Deltakerne ble tilfeldig valgt til å se enten en 10 minutters film om intergruppekontakt teori eller en film basert på et protest-budskap. Forskningen tok utgangspunktet i deltakere fra høyere utdanning og «community collages» i Greater London regionen. Ifølge Walker og Scior ville deltakerne fra offentlig skole være mer representative i den generelle befolkningen. Studien skulle vurdere effekten av to korte indirekte kontakt intervensjoner (brief indirect contact intervention) med fokus på holdninger til inkludering, sosial avstand og positiv atferd (intentions). I tillegg til å utforske emosjonelle reaksjoner mot disse intervensjonene. Walker og Scior satte søkelys på stigmatiserende prosesser i den generelle befolkningen, referert til «offentlig stigma». Stigmatisering som skjer i omgivelsene (Walker & Scior, 2013, ss. 2200-2202).

Hovedfunn: Til tross for lite effekt, kan kort indirekte kontakt intervensjon ha potensiell rolle for å håndtere offentlig stigma som assosieres med mennesker med utviklingshemming. Men deres effekt av atferds intensjon er noe usikkert. Studien resulterte i forbedringer med tanke på holdninger til brukermedvirkning. Ved å bruke tilnærminger som protest, later det til å gi større effekt for å tilrettelegge endring av stigma i samfunnet (Walker & Scior, 2013, s. 2200)

Overordna tilsa resultatene at studien så ut til å bidra til noe effekt av redusert stigma og negative holdninger til mennesker med utviklingshemming på en større skala, enn andre studier tidligere. Selv om effekten var liten, viste det seg at en 10 minutters intervensjon resulterte i større støtte til at mennesker med utviklingshemming skal ha en aktiv rolle i

valgprosesser i deres egne liv. I tillegg viste studien at det var forståelse at mennesker med utviklingshemming har samme mål for livet og samme rettigheter som dem uten utviklingshemming. Intervensjonen resulterte også i større uenighet rundt påstanden at mennesker med utviklingshemming bør beskyttes mot samfunnet. I tillegg til en kortsiktig reduksjon om et ønske om sosial avstand (Walker & Scior, 2013, ss. 2206-2208).

Walker og Scior fant en 6% økning av positive holdninger til empowerment (brukermedvirkning) etter en måneds tid oppfølging. Dette var deltakerne som gjennomgikk protest- intervensjonen. I tillegg var det 3% positiv økning av holdninger til likestilling og 2% reduksjon av sosial avstand uansett hvilken intervensjon deltakerne hadde. Funnene indikerer at «protest» intervensjoner kan ha større omfang enn eksisterende teori tilsier. «Protest» intervensjon fokuserer mest på urettferdighet uten å fortelle seeren hvordan de skal respondere kognitivt, emosjonelt eller faktisk oppføre seg. Likevel kan et annet publikum være mindre mottakelig for denne type tilnærming. Samtidig kan funnene være hjelpsomme for endring av stigma. Funnene støtter påstanden om at befolkningen må bli mer bevisste på omfanget av problemet av stigmatisering. Men den foreslår også å vise ekte historier uten å instruere seeren om hvordan man skal respondere til visuelle bilder (Walker & Scior, 2013, ss. 2206-2209).

4.2 Gjennomgang av artikkel 2

I 2018 ble pilotstudien av Natalie Lindau, Tara Amin, Amy Zambon og Katrina Scior publisert i tidsskriftet «Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities».

Hensikt: Det lite forskning innenfor feltet med mennesker med utviklingshemming. Spesielt med tanke på intervensjoner om holdninger. Hensikten med studien, var å sammenligne effektene av korte (brief) intervensjoner med forskjellig læring/kunnskap, indirekte og forestilt (imagined) kontakt av elementer ved menneskers holdninger (Lindau, Amin, Zambon, & Katrina Scior, 2018, ss. 106-107).

Metode: 401 voksne deltakere ble tilfeldig valgt i seks korte digitale intervensjoner. Bestående av forskjellige kombinasjoner av kunnskap/læring, indirekte og imaginær (imagined) kontakt. Deres holdninger, intergruppeangst (intergroup anxiety) og sosial avstand ble adressert etter intervensjonen og etter fire til seks uker ble det en oppfølging. Først fikk alle deltakerne en kort innføring om mennesker med utviklingshemming. Etterpå ble deltakerne delt opp i fem i seks forskjellige grupper, som da så en kort 2 minutters film. Fire

grupper fullførte en imaginær kontakt oppgave, som endelig del av intervensjonen (Lindau et al. 2018, ss. 106-108).

Filmen forklarte hva utviklingshemming er, og at utviklingshemming kan variere fra å være synlig til å være skjult. I tillegg viste den mennesker med utviklingshemming som snakket om deres egne erfaringer av å bli behandlet som annerledes og dårlig. Den siste delen av filmen viste bilder av mennesker med utviklingshemming med en fortellerstemme som ga grunnleggende råd om hvordan man kan kommunisere og samspille med personer med utviklingshemming. Deltakerne fikk fem minutter til å engasjere seg i den imaginære kontakt oppgaven. Deretter ble de veiledet til å notere innimellom hva de forestilte seg. En gjennomsnittlig skår ble kalkulert, hvor høyere skår betydde mer positive holdninger (Lindau et al. 2018, ss. 108).

Utvalg: 401 britiske borgere. Flere kvinner enn menn. Mediaen på 24år. 61 % av deltakerne hadde hatt kontakt ved noen med utviklingshemming.

Hovedfunn: Funnene deres tilsa at en kort filmbasert digital intervensjon kan ha lite positiv effekt på holdninger til mennesker med utviklingshemming. Utviklingen av effektive intervensjoner, som reduserer bias mot de menneskene med utviklingshemming, er avgjørende. Fordi de fremmer inkludering av individer med utviklingshemming inn i den store massen. Med andre ord blir de inkludert i samfunnet, ifølge studien.

4.3 Oppsummering av resultat

Studien til Walker & Scior (2013) hadde flest deltakere til den første undersøkelsen, men bare under halvparten, fullførte hele undersøkelsen totalt. Dermed hadde de omtrent like mange deltakere, som studien til Lindau et. al (2018). Både Walker & Scior (2013) og Lindau et al. (2018), valgte å ta i bruk teorien om intergruppekontakt. Teorien går ut på at man kan redusere fordommer innen en gruppe – gjerne mot en annen (Pettigrew & Tropp, 2006, s. 751). Selv om Walker & Scior (2013) valgte en 10 minutters intervensjon, mens Lindau et al. (2018) valgte et kortere, viste det seg at dette hadde en liten effekt. På en annen side, fant Walker & Scior (2013) en akseptabel økning av positive holdninger på seks prosent. Filmklipp som tar for seg ekte historier har kanskje bedre effekt enn hva tidligere forskninger og/eller teori sier (Walker & Scior, 2013).

Fellestrekk for disse artiklene, er at intergruppekontaktteori viser liten effekt over tid. Til tross for at direkte kontakt med mennesker med utviklingshemming, kan føre til nedgang av negative holdninger og mindre stigmatisering. Et av resultatene til Lindau et al. (2018)

antyder at nøytrale imaginære kontaktoppgaver, kan være skadelig for å redusere stigma mot mennesker med utviklingshemming og burde ikke praktiseres. Likevel var det mange av deltakere som hadde hatt interaksjoner med eller kjennskap til mennesker med utviklingshemming. I studien til Lindau et al. (2018), erkjenner forfatterne at så mange som over 60%, rapporterte om tidligere kontakt med mennesker med utviklingshemming.

Alt i alt, resulterte artiklene i de samme funnene. Intervensjoner basert på intergruppekontaktteori, gir liten effekt for å endre stigma, holdninger og fordommer hos den generelle befolkningen. Likevel kan de forbedres, men ikke over lengre tid.

5.0 Drøfting

Problemstillingen for denne oppgaven er «hvordan kan fremstillinger av mennesker med utviklingshemming i media bidra til sterkere positiv synliggjøring og motvirke stigmatisering og stereotypisering». For å belyse problemstillingen min, vil jeg drøfte funn fra artiklene og trekke inn teori fra tidligere kapitler. Samt trekke inn noen av mine egne synspunkter og refleksjoner. De fleste kildene jeg har brukt, er enige om at mennesker med utviklingshemming er underrepresentert og er preget av stigma og stereotypisering. Media har en viktig oppgave, men den løser ikke alle problemene vi har i vårt samfunn.

Hvordan kan media motvirke stigmatisering og stereotypisering?

Funnene i artiklene forteller at intervensjoner kombinert med kunnskap og korte klipp om mennesker med utviklingshemming, kan gi en effekt for å motvirke stigma og stereotypisering. Likevel forteller funnene også at denne effekten er kortvarig (Walker & Scior, 2013), (Lindau, et al. 2018). På en annen måte, mener jeg likevel at media kan forklares ved å ta utgangspunkt i intergruppekontaktteorien. Siden fremstillinger kan fremme og styrke positive holdninger til mennesker med utviklingshemming. Slik at den generelle befolkningen kan se et mer realistisk bilde og redusere fordommer (Department of Economic and Social Affairs Disability, u.å). Samt at den generelle befolkningen kan få en større forståelse for mennesker med utviklingshemming. Som igjen kan bidra til en verdsatt sosial rolle i samfunnet (Askheim, 2003).

Som jeg har nevnt flere ganger, er mennesker med utviklingshemming betydelig underrepresentert i media (Smith et al. 2018). De har et begrenset identitetsregister, hvor de fleste karakterer på tv, handler om eksempelvis den evige uskyldige og superhelten (Aruma, 2016). Disse faktorene bidrar til stereotypisering og stigma rundt mennesker med utviklingshemming (Eide, Grue, & Vold, 2014), (Renwick, 2016). En del av

stereotypiseringen, er den holdningen om at *alle* som tilhører en gruppe er de samme, eller så finnes det *minimalt* av forskjellige typer mennesker (Renwick, 2016). Dette er spesielt eksisterende når mennesker med nedsatt funksjonsevne fremstilles i media. Derfor er det viktig at media tilegner seg mer kunnskap enn den virker å inneha i dag. En av faktorene for å bekjempe stigma, er å tilby kunnskap til dem som har manglende forståelse (Askheim, 2003). Selv om det er en del negative konsekvenser som kommer til syne ved å fremstille mennesker med utviklingshemming i media, finnes det noen positive konsekvenser også. Ved å se mennesker med utviklingshemming i media, kan det bidra til mer aksept i samfunnet. Uansett, bør fokuset være på deres egenskaper og interesser - ikke på en diagnose eller en funksjonsnedsettelse (Human Resources and Skills Development Canada, 2013).

Mangfold og media

I dag finner man mer mangfold i mediene enn det bare var for 20 år siden. Men det betyr ikke at mediene tar for seg alle identiteter og grupper som er å finne i samfunnet (Gripsrud, 2015). Jeg tror media må bli flinkere til å involvere mennesker med utviklingshemming i eksempelvis tv-serier og filmer. For å kunne gi mennesker med både utviklingshemming og mennesker med andre nedsatte funksjonsevner, den representasjonen i media som de fortjener. På den andre siden, er det media som er all roten til stigmatisering og stereotypisering? Det finnes flere faktorer som påvirker stereotypisering og stigma (Askheim, 2003). Men det kan også tenkes at media har den makten til å motvirke disse faktorene. Forskningen viser at media har en tendens til å fremstille negative holdninger og stereotyper (Walker & Scior, 2013). Men betyr det nødvendigvis at problemene vil forsvinne hvis media motvirker disse faktorene? Jeg mener at media er en viktig brikke for å motvirke stigma og stereotyper, men det er jo flere elementer her. Det er et gap mellom mennesker med nedsatt funksjonsevne og samfunnet (Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2013). Medias formål er å reflektere samfunnet (Gripsrud, 2015). Samtidig tror jeg media kan være avhengig av et publikum og gode anmeldelser. Derfor sikter man kanskje mer inn på majoriteten i samfunnet, for å få mest mulig seere. De som jobber innenfor media, spesielt innenfor TV, må erkjenne at de må gjøre en endring for å synliggjøre og fremstille mennesker med utviklingshemming i et bedre lys. Hvis fremstillingene virker ekte og realistiske, tror jeg ikke TV-serier eller filmer får noe problem med å nå ut til et stort publikum. Mange fremstillinger har bidratt til stereotypisering og stigmatisering (Aruma, 2016). Spesifikke steg mot dette målet, kan være å bruke forskjellige karakterer. I tillegg til disse forskjellige karakterene, kan dette bidra til at fokuset ser bort fra deres utviklingshemming og fremstille

mer komplekse karakterer (Renwick, 2016). Slik som de ville gjort ved alle andre karakterer på TV og i film.

Media kan påvirke holdninger positivt ved å fremstille mennesker med utviklingshemming på en realistisk og individualistisk måte. Ved å bruke CRPD'en som et verktøy, vil det være enklere å få frem korrekt informasjon om hvordan situasjonen er for utviklingshemmede i dag (Department of Economic and Social Affairs Disability, u.å).

I innledningen nevnte jeg at det er rundt 0,4 prosent mennesker med utviklingshemming i Norge (SSB, 2019). Hvor jeg stilte også stilte spørsmål om hvor vidt media har som mål at befolkningens mangfold skal gjenspeiles i fremstillinger i media. Som Eide, Grue & Vold (2014) sier, svikter media sin viktigste funksjon, hvis de ikke opprettholder «vaktbikkjefunksjonen». Det kan godt være at media har et ideal eller et mål å speile befolkningen, men det er fortsatt en lang vei å gå.

Positiv fremstilling - nødvendigvis alltid positivt?

Siden mennesker med nedsatt funksjonsevne har lite representasjon i media, kan man jo tenke seg at positiv representasjon, er en form for god representasjon. Hvor man gjerne snakker om «solskinshistorier» og mennesker med utviklingshemming (Larsen, 2014). På den andre siden tror jeg dette kan fremstå som ondartet. Fordi livet går ikke på skinner hele tiden. Heller ikke i livet til mennesker med utviklingshemming. Da mener jeg at man opprettholder en slags umenneskelig representasjon og fremmedgjør menneskene bak diagnosen/ene. Dette var kanskje grunnlaget for min forforståelse av mennesker med utviklingshemming. På bakgrunn av TV-serien «Tangerudbakken» og deres «solskinshistorier».

Forskning til både Walker og Scoir (2013) og Lindau et al. (2018) viser at intensive intervensjoner skaper liten effekt av positive holdninger. Likevel fant man en effekt over en kortere periode. Derfor kan man tenke seg at mer og oftere fremstillinger kan gi økt sjanse for langvarige holdninger. Forskning viser også at god informasjon gir mindre fordommer og stigma rundt psykose (Joa, et al., 2007). Derfor kan man tenke seg at dette er overførbart til fordommer og stigma rundt mennesker med utviklingshemming.

Vernepleierens rolle

I forforståelsen fortalte jeg om første erfaring ved å se mennesker med utviklingshemming på TV. I tillegg var fremstillingene jeg så på TV, ikke i samsvar med min opplevelse fra praksisoppholdet. Likevel har jeg gjennom denne studien sett i media, særlig i nettaviser, hvor

man har blitt mer opptatt av å bruke ord og fremstillinger som ikke virker stigmatiserende og stereotypisk. På den andre siden, later det til at forestilling om lite representasjon av mennesker med utviklingshemming er reelt. Resultatene kan være viktige for å motvirke stigma og stereotypisering i media, men også hos den generelle befolkningen. Vi som vernepleiere må si ifra om vi er vitne til diskriminerende eller stigmatiserende utsagn. Vi må ha oversikt over hvilke holdninger samfunnet har mot mennesker med utviklingshemming. På den måten kan vi videreføre kunnskap, og forhåpentligvis skape et mer åpent og inkluderende miljø. Enten om det er på arbeidsplassen eller i samfunnet ellers. WHO (2011) trekker frem at negative samfunnsholdninger er en av de mest hindrende faktorene for mennesker med nedsatt funksjonsevne.

6.0 Avslutning

I denne oppgaven har jeg tatt for meg hvordan mennesker med utviklingshemming fremstilles i media og hvordan media kan motvirke stereotyper og stigma. Jeg har fordypet meg i temaet over tid og funnet ut at det er ikke et enkelt svar til problemstillingen.

Vi får masse informasjon via TV og media. Forskning tilsier at direkte kontakt med mennesker med utviklingshemming er viktig (Lindau et al. 2018), (McManus, Feyes, & Saucier, 2010), (Walker & Scior, 2013). Hvis vi ikke samspiller sammen med mennesker med utviklingshemming, vil ikke nødvendigvis gi bedre holdninger av å se programmer med utviklingshemmede. Dermed kan programmer kanskje være med på å få seere til å tenke over sine egne tanker og meninger. En tankeprosess de kanskje ikke gjennomgått før. Ved å gi mennesker med utviklingshemming en stemme i massemediene, vil man kunne bygge ned «samfunnskapede funksjonshemmede barrierer». Min mening er at mediene har stått bak mye av stigmatiseringen av mennesker med utviklingshemming.

Avslutningsvis vil jeg si at det ikke er et klart svar, hvorvidt media kan bidra til positiv synliggjøring av mennesker med utviklingshemming i media. Samtidig mener jeg at media bedres ved å bruke CRPD'en som et verktøy, ved eksempelvis reportasjer, TV-serier eller film. Forskningen tilsier at visning av filmklipp eller dokumentarer har litt effekt, men effekten ikke er langvarig (Lindau et al. 2018), (Walker & Scior, 2013). Det er ingen enkel måte å måle disse faktorene opp imot hverandre. Derfor vil det bli i stor grad spekulert om effekten av media kan bidra til positiv synliggjøring og motvirke stigmatisering og stereotypisering.

6.1 Hva som kunne blitt gjort annerledes med studien

I denne oppgaven valgte jeg litteraturstudie som metode. Bakgrunnen for valget av metoden var basert på å få et bredt perspektiv på temaet rundt mennesker med utviklingshemming i media og hvordan media kan motvirke stereotypier og stigma. Det hadde vært interessant å se hvilke andre funn man hadde oppnådd med en annen metode. På bakgrunn av manglende og oppdatert forskning på dette feltet. Derfor vil det være særs interessant for fremtidige studier å ta for seg en annen metode for å besvare problemstillingen. Oppfordringen er rettet mot andre studenter som eventuelt vurderer denne problemstillingen. Jeg vil videre foreslå å bruke nyere TV-program, siden forskningen har stoppet litt opp i 2014. Morlandstue og Sandvin (2014) gjorde en case-studie av noen deltakere fra Tangerudbakken på Trygdekontoret (NRK). Fremtidige studier kan eksempelvis ha et fokusgruppe-intervju rundt «Verdens vakreste leker» eller Katelyn Garbin på «Lindmo». «Verdens vakreste leker» handler om mennesker med utviklingshemming og deres deltakelse i «Special Olympics». Hvor for så vidt Katelyn er trener i rytmisk gymnastikk, etter hun selv har deltatt mange ganger og vunnet flere gull. Begge er å finne i NRK TV.

7.0 Referanser

- Aruma. (2016, Juli 26). "Run Forest, Run!": Disability stereotypes in the media. Hentet fra <https://www.aruma.com.au/about-us/blog/run-forest-run-disability-stereotypes-in-the-media/>
- Askheim, O. (2003). *Fra normalisering til empowerment*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Barne- og likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2013). *Konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/sla/funk/konvensjon_web.pdf
- Briant, E., Philo, G., & Watson, N. (2011). *Bad news for disabled people: how the newspapers are reporting disability*. Report by Strathclyde centre for disability research and Glasgow Media Unit, University of Glasgow, London: Inclusion London.
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving* (6. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Department of Economic and Social Affairs Disability. (u.å). Disability and the Media: Promoting an accurate image and enhancing the voice of persons with disabilities in the media. United Nations. Hentet Desember 2, 2019 fra <https://www.un.org/development/desa/disabilities/resources/disability-and-the-media.html>
- DiResta, R., Shaffer, K., Ruppel, B., Sullivan, D., Matney, R., Fox, R., . . . Johnson, B. (2018). *The Tactics & Tropes of the Internet Research Agency*. New Knowledge. Hentet November 20, 2019 fra https://cdn2.hubspot.net/hubfs/4326998/ira-report-rebrand_FinalJ14.pdf
- Eide, E. (2012). Offer, hemmet, aktiv, borger? *Norsk medietidsskrift*, 19(1), ss. 4-22.
- Eide, E., Grue, J., & Vold, T. (2014). Ut av medieskyggen: Representasjon av funksjonshemmede i media. I E. Eide, J. Grue, & V. Tonje (Red.), *Et stort felt*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Ellis, K. (2008). *Disabling Diversity: The social construction of disability in 1990s Australian national cinema*. Saarbrücken, Tyskland: Verlag Dr. Müller. Hentet fra https://books.google.no/books?hl=no&lr=&id=dHbXMw9RPiQC&oi=fnd&pg=PP1&dq=Disabling+Diversity:+The+social+construction+of+disability+in+1990s+Australia+n+national+cinema&ots=-3UyNrWpb3&sig=Q4pgZpOJ7ivA6eNIQPNXAWuVsVQ&redir_esc=y#v=onepage&q=Disabling%20Dive
- Ellis, K. (2017). Television as Social Welfare: The Dreamhouse. *Social Alternatives*, 36(4), ss. 38-43. Hentet November 29, 2019 fra <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=afh&AN=129255058&site=e-host-live>
- Farnall, O., & Smith, K. (1999, Desember 1). Reactions to People with Disabilities: Personal Contact versus Viewing of Specific Media Portrayals. *Journalism & Mass Communication Quarterly*(76), ss. 659-672. doi:10.1177/107769909907600404

- Ferrara, K., Burns, J., & Mills, H. (2015, Januar 1). Public attitudes toward people with intellectual disabilities after viewing olympic or paralympic performance. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 32(1), ss. 19-33. doi:10.1123/apaq.2014-0136
- Fjermeros, H. (2009). *Åndssvak! Et bidrag til sentralinstitusjonens og åndssvakeomsorgens historie*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Forskrift om nasjonal retningslinje for vernepleierutdanning. (2019). Forskrift om nasjonal retningslinje for vernepleierutdanning (FOR-2019-03-15-411). Hentet fra https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-03-15-411?fbclid=IwAR1TZBrI0zsFZdcni4SUBPUD7JhodO61PQW6AqRHY0OyASCyY_wikeLo_QU
- Gripsrud, J. (2015). *Mediekultur, mediesamfunn* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Grue, J. (2014). Uvanlige kroppar i funksjonshemmende samfunn. I E. Eide, J. Grue, & T. Vold (Red.), *Ut av medieskyggen. Representasjon av funksjonshemmede i media*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Haave, P. (2019, November 1). *Norgeshistorie.no*. Hentet November 14, 2019 fra Universitetet i Oslo: <https://www.norgeshistorie.no/forste-verdenskrig-og-mellomkrigstiden/artikler/1649-sterilisering-tvang-og-frivillighet.html>
- Haller, B., Dorries, B., & Rahn, J. (2006, Januar). Media labeling versus the US disability community identity: a study of shifting cultural language. *Disability & Society*, 21(1), ss. 61-75. doi:10.1080/09687590500375416
- Handikapnytt.no*. (2019, Mai 5). Hentet Oktober 29, 2019 fra <https://www.handikapnytt.no/mer-fn-kritikk-til-norge-for-brudd-pa-menneskerettighetene/>
- Hanssen, G., Helgesen, M., & Vabo, S. (2018). *Politikk og demokrati: En innføring i stats- og kommunalkunnskap* (4. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Helgum, T., & Krokan, A. (2006). *Med vitende og vilje. Om funksjonshemming, diskriminering og krenkelse*. (T. Helgum, & A. Krokan, Red.) Oslo: Kommuneforlaget.
- Helsedirektoratet. (2018, November 22). Om psykisk utviklingshemming. Hentet November 27, 2019 fra <https://www.helsedirektoratet.no/rundskriv/steriliseringsloven-med-kommentarer/om-psykisk-utviklingshemming>
- HL-Senteret. (2013, September 6). *hlsenteret.no*. Hentet November 13, 2019 fra Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter: <https://www.hlsenteret.no/kunnskapsbasen/folkemord/folkemord-under-nazismen/andre-grupper/nazismens-ofre-funksjonshemmede.html>
- Human Resources and Skills Development Canada. (2013, August 5). A Way with Words: Suggestions for the portrayal of people with disabilities. Canada: Government of Canada. Hentet 12 2, 2019 fra https://www.canada.ca/content/dam/esdc-edsc/migration/documents/eng/disability/arc/way_with_words.pdf

- Hykkerud, E. (2019, November 21). Fikk utkastelsesordre fra farens verge. Hentet November 21, 2019 fra <https://www.nrk.no/finnmark/fikk-utkastelsesordre-fra-farens-verge-1.14786094>
- Höijer, B. (2011). Social Representations Theory: A New Theory for Media Research. *Nordicom Review*, 32(2), ss. 3-16. Hentet fra <https://www.degruyter.com/downloadpdf/j/nor.2011.32.issue-2/nor-2017-0109/nor-2017-0109.pdf>
- Håkonsen, K. (2015). *Psykologi og psykiske lidelser* (5. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Jacobsen, M., & Kristiansen, S. (2010). De ødelagte identiteters sosiologi. I E. Goffman, *Stigma. Om afvigerens sociale identitet* (B. Gooseman, Overs., 2. utg.). Frederiksberg, Danmark: Samfundslitteratur.
- Joa, I., Johannessen, J., Aunestad, B., Friis, S., Mcglashan, T., Melle, I., . . . Larsen, T. (2007). The Key to Reducing Duration of Untreated First Psychosis: Information Campaigns. *Schizophrenia Bulletin*, 34(3), ss. 466-472. doi:10.1093/schbul/sbm095
- Larsen, I. (2014). *Tangerudbakkeneffekten. En fokusgruppstudie av opplevelser av fremstillingen av mennesker med utviklingshemming i TV-serien "Tangerudbakken Borettslag"*. Masteroppgave, NTNU, Trondheim.
- Likestillings- og diskrimineringsloven. (2017). Lov om likestilling og forbud mot diskriminering (LOV-2017-06-16-51). Hentet fra <https://lovdata.no/lov/2017-06-16-51/§1>
- Lindau, N., Amin, T., Zambon, A., & Katrina Scior. (2018, Januar). The effect of brief digital interventions on attitudes to intellectual disability: Results from a pilot study. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 31(1), ss. 106-113. doi: <https://doi.org/10.1111/jar.12366>
- McManus, J., Feyes, K., & Saucier, D. (2010). Contact and knowledge as predictors of attitudes toward individuals with intellectual disabilities. *Journal of Social and Personal Relationships*, 28(5), ss. 579-590. doi:10.1177/0265407510385494
- Middelthon, K. (2007). Fremstillinger av "annenhet" - En analyse av fremstillinger av fysisk funksjonshemming i ukebladene Se og Hør og Hjemmet. Universitetet i Oslo. Hentet November 15, 2019 fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/15155/Annethet.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Mitchell, D., & Snyder, S. (2000). *Narrative Prosthesis: Disability and the Dependencies of Discourse*. University of Michigan Press. doi: 10.3998/mpub.11523
- Morlandstø, L., & Sandvin, J. T. (2014). *Fra bollebaking til demokratisk deltakelse - representasjoner av utviklingshemmede i norske medier*. Universitetet i Nordland.
- NHI.no. (2018, November 16). Psykisk utviklingshemming (PHU). Hentet November 20, 2019 fra <https://nhi.no/sykdommer/barn/vekst-og-utvikling/psykisk-utviklingshemning/>

- NOU 2016:17. (2016). *På lik linje: Åtte løft for å realisere grunnleggende rettigheter*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/b0baf226586543ada7c530b4482678b8/nou/pdfs/nou201620160017000dddpdfs.pdf>
- ORCID. (2019, Desember 11). Katrina Scior. Hentet fra <https://orcid.org/0000-0002-4679-0090>
- Pettigrew, T., & Tropp, L. (2006, Mai). A meta-analytic test of intergroup contact theory. *Interpersonal relations and group process. Journal of Personality and Social Psychology*, 90(5), ss. 751-784. Hentet fra <https://psycnet.apa.org/fulltext/2006-07099-004.pdf>
- Raaheim, A. (2019). *Sosialpsykologi* (2. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Renwick, R. (2016). Rarely Seen, Seldom Heard: People with Intellectual Disabilities in the Mass. I K. Scior, & S. Werner, *Intellectual Disability and Stigma: Stepping Out from the Margins* (ss. 61-75). London: Palgrave Macmillan. doi:https://doi.org/10.1057/978-1-137-52499-7_5
- Rimmerman, A. (2013). *Social Inclusion of People with Disabilities*. New York: Cambridge University Press. Hentet fra <https://books.google.no/books?id=2ynKRC6nkkkC&pg=PA71&lpg=PA71&dq=Representations+of+psychiatric+disability+in+fifty+years+of+Hollywood+film:&source=bl&ots=KINvhs-GKL&sig=ACfU3U3vAzI1v2MvrvJYk41GIZYbzeGOFg&hl=no&sa=X&ved=2ahUKEwiXmtq34-nlAhVI7aYKHSoeDtcQ6>
- Schiefloe, P. (2019). *Mennesker og samfunn. Innføring i sosiologisk forståelse* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Scoir, K. (2016). Toward Understanding Intellectual Disability Stigma: Introduction. I K. Scoir, S. Werner, A. Afia, S. Anderson, D. Barak, C. Bigby, . . . M. Stein, K. Scoir, & S. Werner (Red.), *Intellectual Disability and Stigma: Stepping Out from the Margins*. London: Palgrave Macmillan UK. doi:10.1057/978-1-137-52499-7
- Smith, S., Choueiti, M., Pieper, K., Case, A., & Choi, A. (2018). *Inequality in 1,100 Popular Films: Examining Portrayals of Gender, Race/Ethnicity, LGBT & Disability from 2007 to 2017*. Årlig rapport, University of Southern California, Inclusion Initiative. Hentet November 5, 2019 fra <http://assets.uscannenber.org/docs/inequality-in-1100-popular-films.pdf>
- SSB. (2019). Befolkning. Hentet November 22, 2019 fra <https://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde/aar-per-1-januar>
- Storm, J., & Särnholm, J. (2007). *Gränslös glädje - vägen till rättvisa? En kvalitativ studie om hur människor tolkar skildringen av intellektuellt funktionshindrade i dokumentären "I en annan del av Köing"*. Eksamensoppgave, Göteborgs Universitet, Göteborg.
- Søk og skriv. (2019, Juli 1). Planlegg søket ditt. Hentet fra <https://sokogskriv.no/soking/planlegg-soket-dit/>

- Tøssebro, J. (2010). *Hva er funksjonshemming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tøssebro, J., Olsø, T., Magnus, E., & Kittelsaa. (2019). Arbeid og aktivt voksenliv. I J. Tøssebro (Red.), *Hverdag i velferdsstatens bofellesskap*. Oslo: Universitetsforlaget.
- UNFPA. (2018). *Young Persons with Disabilities. Global Study on Ending Gender-based Violence and Realizing Sexual and Reproductive Health and Rights*. Hentet Desember 10, 2019 fra <https://www.unfpa.org/publications/young-persons-disabilities#>
- Walker, J., & Scior, K. (2013). Tackling stigma associated with intellectual disability among the general public: A study of two indirect contact interventions. *Research in Developmental Disabilities, 34*(7), ss. 2200-2210. doi:10.1016/j.ridd.2013.03.024
- World Health Organisation. (2001). *International classification of functioning, disability and health*. Geneva: World Health Organisation.
- World Health Organization and the World Bank. (2011). *World report on disability*. WHO, Genève. Hentet fra https://www.who.int/disabilities/world_report/2011/report.pdf

8.0 Vedlegg 1 - søkelogg

Søkemotor:	Søkeord:	Avgrensning:	Antall treff:	Relevante treff:	Kommentarer:
Oria	«Intellectual disability*» OR «developmental disability*» OR «learning disability*» AND prejudice OR stigma OR stereotyp* AND Attitude AND change AND TV OR television	Emne på Intellect ual og developm ental disability* 2009-2019 Utelukket «Sex education » og «parents» Hukket av fagfelle vurdert Utelukket spansk	41	Tackling stigma associated with intellectual disability among the general public: A study of two indirect contact interventions (2013)	Fagfelle vurdert. Relevant for min problemstilling.
Scopus Brukte «snøballmetoden»	Tackling stigma associated with intellectual disability among the general public: A study of two indirect contact interventions	Article title	18 treff	The effect of brief digital interventions on attitudes to intellectual disability: Results from a pilot study (2017)	Fagfelle vurdert. Relevant til min problemstilling. Holder kriteriene for nyere forskning. Dog er en pilot studie.